

ภาษาไทยพน

ไทยพน คือ กลุ่มคนไทยกลุ่มหนึ่ง ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากชาวพนในเมืองพน ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมืองพนในปัจจุบันตั้งอยู่ที่เขตเชียงของ ทางตะวันออกของหลวงพระบาง ทิศเหนือของเวียงจันทน์ติดกับประเทศเวียดนาม ชนกลุ่มนี้ถ้าอยู่ในลาว เรียกว่า “ลาวพน” เมื่ออยู่ในประเทศไทยเรียกว่า “ไทยพน” (พลเอกสายหยุด เกิดผล)

เมืองพนเป็นพนโบราณเก่าแก่ ที่สร้างโดยขุนเจ็ดเมืองซึ่งเป็นโอรสองค์ที่ ๗ ของขุนบรม ในปี พ.ศ.๑๒๗๒ ขุนบรมได้เสวยราช เมืองหนองแส เป็นองค์ที่ ๔ พ.ศ.๑๒๗๔ ได้สร้างเมืองแก่ง หรือแก่น (ในสิบสองจุไทย) ขึ้นเป็นราชธานีและได้ขยายเขตปกครองกว้างขวางออกไป พ.ศ.๑๒๘๐ ให้โอรส ๗ องค์ไปสร้างเมืองต่าง ๆ **ขุนเจ็ดเมือง** ซึ่งเป็นโอรสองค์หนึ่งซึ่ง สร้างเมืองพน (เชียงขวาง) ขึ้น ดังนั้นที่ผ่านมาบรรดาลูกหลานพนทั้งหลายเวลามีกินสลาก ทำบุญ มักจะเขียนเส้นสลากว่า “ทานไปหื้อปู่แก่นย่าแก่นเน้อ” ซึ่งสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นการทาไปให้เจ้าเมืองแก่น ผู้เป็นบรรพบุรุษของชาวพนทั้งหลายอย่างแน่นอน (วิเชียร วงศ์วิเศษ : หนังสือไทยพน)

เมืองพน คือ หนึ่งในจำนวนหลาย ๆ เมืองในประเทศลาว ที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย เมื่อฝรั่งเศสเปิดศึกอินโดจีน ทำให้ไทยต้องเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง คือประเทศลาวทั้งหมด ชาวลาวพนกลุ่มหนึ่งไม่สามารถต่อการบังคับบัญชาของฝรั่งเศสได้ จึงดิ้นรนย้ายมาอยู่ในประเทศไทย ในสมัยรัชกาลที่ ๕ และก่อนหน้านั้น ก็มีชาวลาวพนมาอยู่ก่อนแล้ว พระมหากษัตริย์ไทยได้ทรงกำหนดพื้นที่ให้ชาวลาวพन्दั้งถิ่นฐาน ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ คือ แพร่ สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิษณุโลก นครนายก สุพรรณบุรี สิงห์บุรี ปราจีนบุรี หนองคาย สระบุรีค ฉะเชิงเทรา อุตรธานี เชียงราย ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีไทยพนวน้อยอย่างหนาแน่น และอาศัยอยู่อย่างประปรายที่จังหวัดราชบุรี นครปฐม อ่างทอง จันทบุรี สมุทรปราการ และกรุงเทพฯ ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในพงศาวดารว่า ในสมัยบ้านเมืองไม่เรียบร้อย ชาวไทยพนวนถูกกวาดต้อนไปไว้ในพื้นที่ดังกล่าวด้วย จากบัดนั้นถึงบัดนี้ ชาวไทยพนวนก็ได้อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยอย่างสงบสุข มีวิถีชีวิตและแบบแผนในการดำรงชีพ ผสมผสานกับชาวไทยอย่างสนิทสนมกลมกลืน

ภาษา

ภาษามีบทบาทที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งในด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา และมานุษยวิทยาวัฒนธรรมตลอดจนความเจริญในด้านต่าง ๆ ของชนแต่ละกลุ่มที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันได้ก็ด้วยอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดและอนุรักษ์ไว้ ภาษาของชนทุกชาติ รวมทั้งภาษาถิ่นไทยก็ย่อมมีบทบาทสำคัญเช่นนี้เหมือนกันทั้งสิ้น

ภาษาพวน เป็นภาษาหนึ่งในเจ็ดกลุ่มใหญ่ของภาษาไทยดั้งเดิม สืบทอดมาจากยูนานเชียงแสน รวบรวมกว่าปีมาแล้ว ชาวไทยพวน คือชนชาติไทยกลุ่มหนึ่งในจังหวัดสระบุรี ที่อพยพมาจากเมืองเชียงขวาง ตอนเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้ามาสู่แผ่นดินไทยนานกว่าสองศตวรรษ แล้วกระจัดกระจายอยู่ตามภาคต่างๆ ของประเทศไทย

ภาษาพวน เป็นภาษาถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะ สืบทอดมาแต่โบราณ นำมาซึ่งภาษาพวนจัดอยู่ในภาษาตระกูลไต ภาษาพวน มีระบบเสียงคล้ายภาษาไทยกลาง มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียงคือ มีพยัญชนะของภาษาไทยรวม 3 หน่วยเสียงด้วยกัน ได้แก่

1. ภาษาพวน จะไม่ออกเสียง ช ฉ แต่จะออกเสียงเป็น ซ ส แทน ตัวอย่างเช่น ช้างเป็น ช้าง ฉิ่ง เป็น สิ่ง
2. ภาษาพวน ไม่มีเสียง ร เพราะเสียงร ในภาษาไทยกลาง ภาษาพวนจะออกเสียงเป็นฮ และ ล แทน เช่น รัก ออกเสียงเป็น ฮัก ริม ออกเสียงเป็น ฮิม รุ่ง ออกเสียงเป็น ฮุ่ง ร้าง ออกเสียงเป็น ฮ้าง รถ ออกเสียงเป็น ลต เรือง ออกเสียงเป็น เลื่อง
3. ภาษา พวน มีเสียง ญ ขึ้นนาสิก และในขณะเดียวกันยังคงใช้เสียงพยัญชนะ ย ด้วยตัวอย่าง ย่า เป็น ญ่า (เสียงขึ้นนาสิก) ยาม เป็น ญาม (เสียงขึ้นนาสิก) หล้า เป็น ญ้า (เสียงขึ้นนาสิก)เสียงสระ สระของภาษาพวน จะมีเสียงสระเดี่ยว 18 เสียง สระประสม 6 เสียง แต่เสียงสระ "เอื้อะ" เวลาออกเสียง เสียงจะเพี้ยนจากภาษากลาง เสียงจะสั้นลง เช่น เปื้อกจะออกเสียงเป็น เปื้อะ เหงื่อก จะออกเสียงเป็น เงื้อะ เปลือก จะออกเสียงเป็น เปื้อะ

การออกเสียงสระ ไอ ของภาษาพวน จะแตกต่างจากสระ ไอ ในภาษาไทย คือ ภาษาไทยใช้สระ ไอ ภาษาพวนจะออกเสียงเป็น เออ เช่น ภาษาไทยถามว่า "ทำอะไร" ภาษาพวนจะใช้ว่า "เอ็ด พิเลอ" ภาษาไทยในคำว่า "ใคร" ภาษาไทยจะใช้ว่า "เผอ" เป็นต้นเสียงสะกดและพยัญชนะควบกล้ำเสียงสะกดในภาษาพวนที่ใช้แตกต่างจากเสียงสะกดในภาษาไทย คือ เสียง ก (แมกก) ในคำประสมด้วยสระเสียงยาวของภาษาไทย เช่น คำว่าออก ตาก ปาก เปียก ภาษาพวนจะออกเสียงเป็นเสียงสั้น แต่ฟังแล้วเข้าใจว่าเป็น เอาะ ตะ ปะเปียะ ตามลำดับ สำหรับเสียงพยัญชนะควบกล้ำจะไม่มีปรากฏในภาษาพวน โดยเฉพาะผู้สูงอายุจะไม่พูดเลย ถึงแม้ว่าคำบางคำในภาษาพวนจะใช้อักษรนำคล้ายกับคำควบกล้ำในภาษาไทย คือ กว ขว คว แต่เมื่อประสมสระและตัวสะกดแล้วจะออกเสียงไม่เหมือนภาษาไทย เช่น กว ในคำว่า กวาง ออกเสียงเป็น กวง ขว ในคำว่า ขวาง ออกเสียงเป็น ขวง คว ในคำว่า ควัน ออกเสียงเป็น ควน เป็นต้น

ปัจจุบันลูกหลานชาวพวนรุ่นหลัง ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้จะพูดและออกเสียงควบกล้ำในการพูดบางเสียง วรรณยุกต์ มี 6 เสียง มีความคล้ายคลึงกับภาษาไทย เป็นส่วนใหญ่เว้นแต่ในกรณีคำที่เป็นพยัญชนะ ก จ ต ต ป อ เป็นพยัญชนะต้นและใช้ไม้โท ภาษาไทยจะเป็นเสียงโทคนพวนจะออกเป็นสูงขึ้น (คล้ายกับเสียงตรี)เสียงวรรณยุกต์จิตวาของภาษาไทย เมื่อปรากฏอยู่ในพยางค์หน้าของวลีหรือคำประสมของภาษาพวน จะออกเสียงเป็นต่ำคล้ายเสียงเอกส่วนการทักทายของชาวพวนนั้น คุณยายบุญเรือนเล่าว่า เวลาที่ชาวไทย-พวน พบปะเจอกันจะทักทายกันว่า "จีไปกะเลอ ไปหาเผอกันนี้" แปลว่า จะไปไหน ไปหาใครกันหรือ ?" กินข้าวแซ่บบ่ " แปลว่า กินข้าวอร่อยมั๊ย" สบายดีเด้อ ไปเที่ยวผ้าป่ากันปะ"แปลว่า สบายดีไหม ไปเที่ยวงานทอดผ้าป่าทำบุญกันไหม? เวลาไปเยี่ยมเยียนคนเฒ่าคนแก่แล้วจะลากลับมักจะพูดว่า" จิก ลับแล้วเด้อ แม่ใหญ่อยู่ดีมีแฮงเด้อ "แปลว่า จะกลับแล้วนะ ขอให้มีความสุขภาพแข็งแรงเวลาถึงฤดูเกี่ยวข้าวคนเฒ่าคนแก่มักจะพูดกับลูกหลาน ว่า" เกียว ข้าวแล้วแล้วยัง นวดซะลูกเอ๊ยเก็บข้าวมาอยู่มาเยื่อ จิได้สู่วัญแม่โพสพ จิได้ขายข้าวตวงข้าว " แปลว่า เกียวข้าวเสร็จแล้วหรือยัง? นวด ข้าวซะ แล้วเก็บเข้ายุ้งข้าว จะได้ทำพิธีสู่วัญข้าว ตวงข้าวขายนอกจากนี้แล้ว คุณยายยังเล่าเพิ่มเติมถึงภาษาพวนอีกว่า พะหย้า ของชาวพวนนั้นก็คือคำพังเพย คำเปรียบเทียบ หรือคำสอนคำกลอนที่คนเฒ่าคนแก่ใช้พูดสอนลูกหลานตัวอย่างเช่น" พันผักเบี้ยบ่ห่อนขึ้นคั่ง " แปลว่า มันเป็นผู้ดีไม่ได้หรอก ไพร่ก็ยังเป็นไพร่อยู่อย่างนั้น" ไม่ลั่นวาปาลั่นฮ้อยผู้้น้อยลั่นผู้ใหญ่ "แปลว่า เด็กสอนไม่เอา ดื้อรั้น" คนตามิตอย่าเข้าฮ่มเฮือน คนตาเบื่อนอย่าเข้าฮ่มบ้าน " แปลว่า คนตาเขอย่าพาเข้าบ้าน (ชาวพวนถือกันว่า อย่าคบกับคนที่ตาเขเพราะจะมีแต่โชคร้ายอดสู) "อย่าสาละวนเฮือมีเมียน้อย " แปลว่า ไม่ให้มีเมียน้อย อัน เนี้ยหมาไม่มันบ่หล่นไกลก๊ก แนวนมันดักก้ามะเขือห่มม้า บ่ได้ก้ามันเกิดเอง "แปลว่า ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น พ่อดีแม่ดีลูกก็ยอมดี

คำ พะหย้า หรือคำผญา เป็นคำพูดที่ผู้กร้อยกรองขึ้นด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ
เฉียบแหลมคล้ายกับร้อยกรองในภาษาไทย มีลักษณะเป็นปริศนาให้คิด เป็นลักษณะคำ
สอน เป็นแนวทางถือปฏิบัติ คติพจน์ในการดำรงชีวิต บางอย่างก็พูดร้อยกรองเป็นคำ
อำนวยพร ถ้าเป็นเรื่องของหนุ่มสาวก็มักจะใช้ผูกเป็นถ้อยคำเพื่อบอกรักตัดพ้อต่อว่า
หรือเสียดสี ค่อนแคะซึ่งกันและกันคำผญาบางคำมีลักษณะเป็นโคลงต้น บางคำมี
ลักษณะเป็นประโยค มีใจความติดต่อกันคล้ายกับการแต่งร่ายยาว แต่ไม่มีสัมผัสเหมือน
ร่าย จะเน้นแต่เสียง คือ เสียงสูงต่ำ และใช้คำหนักครุ คำลหุเบา เป็นประการสำคัญ
ตัวอย่างลักษณะคำตัดพ้อต่อว่า เช่น คำพูดของสาว "เจ้าผู้ได้ขี่ช้าง กังฮ่มสัปพะทน"
หมายถึง ท่านที่ได้ขี่ช้าง กางร่มสัปทนมมาซึ่งหมายถึง คนร่ำรวย"เจ้า ลืมคนจน ขี้ควาย
คอนก้า" หมายถึงท่านคงลืมคนจนๆ ซึ่งขี้ควายหาบคอน หญิงพ้อว่า เขาเป็นคนจนจะ
มาสนใจอะไรคำพูดของบ่าวฝ่ายชาย "จีเฮ้ออายนี้โลลืมน้อง บ่หวังโลลืมนาย" หมายถึง
จะให้พี่นี้ลืมน้องได้อย่างไร อย่าหวังเลยว่าพี่จะลืมได้ง่ายดาย"ฟ้า บ่หงาย ดินบ่ปิ้น หิน
อยู่ในน้ำพุขึ้นอายก่าบ่ลืมน" หมายถึง หากท้องฟ้าไม่หงาย แผ่นดินไม่หงายกลับ หินอยู่
ในน้ำไม่ลอยขึ้นบนผิวน้ำพี่ก็ไม่ลืมน้องได้ลักษณะคำพังเพยให้คติข้อ คัดสั่งสอน"ตื่นเช้า
ได้เวียะหลาย ตื่นสายได้เวียะน้อย"หมายถึง ตื่นแต่เช้าจะได้งานมาก ตื่นสายจะได้งาน
น้อย"บ้าน ที่ เฮาเคยอยู่ อู่ที่เฮาเคยนอนหมอนที่เฮาเคยหนุน พระคุณที่เฮาเคยเพ็ง ญา
ลืมนะเด้อ ลุหลานเอย" หมายถึง บ้านที่เราเคยอยู่ ที่นอนที่เราเคยนอน หมอนที่เราเคย
หนุน ผู้มีพระคุณที่เราเคยได้พึ่งพาอาศัย อย่าได้ลืมนะคุณท่านนะลูกหลานนะ"พวน
เฮาเอย สุ่ม่อนี้เพินมีจรวดไปพระจันทร์ มัวแต่หลับตาฝัน ซิตันบ่ทันบ้านปานได้น้อ จังซี
มินตาขึ้น อย่างตามเฮ้อทันโลก ปานได้น้อจังซีลุก อย่างย้ายตามกันเพิ่นทัน พี่น้องเอ้ย"
หมายถึง พี่น้องชาวพวนเราเอย ทุกวันนี้เขามีจรวดไปถึงดวงจันทร์แล้ว มัวแต่หลับตา
นอนฝัน จะไม่ตื่นให้ทันบ้านทันเมือง จะมัวเข้าไปถึงไหน ถึงจะลืมนตาขึ้นมองโลก ต้อง
เดินตามให้ทันโลก ถ้าขึ้นซึกซ้าเดินตามหลังเขา เมื่อใดถึงจะทันเขาเล่าพี่น้องเอยคำอวย
พร "ขอเฮ้อเจ้าสุขอยู่มั่งเสมอกันคือเก่าพันเนอ" "ขอเฮ้อสุขอยู่ล้วนเสมอไม้มอดบ่กิน
พุนเทอญ"คำเปรียบเทียบ "ขี้ฮ้ายมักโอ่ง ไค้งโง้งมักกิน" หมายถึง คนจนมักจะวางท่าคุย
อวดว่าตนเป็นคนร่ำรวยมั่งมีเงินทอง คนรูปร่างไม่ดีมักไม่ชอบทำงานเอาแต่กิน
อย่างเดียว"อย่า ยัดช้างเข้าฮูเข็ม คนเต็มเมืองเพิ่นจี้ว่า" หมายถึง อย่าทำอวดร่ำอวดรวย
ทั้งๆ ที่ตัวเองไม่มั่งมีเงินทอง (เปรียบเสมือนเอาช้างลอดรูเข็มซึ่งเป็นไปไม่ได้) คนทั้ง
เมืองเขาจะเยาะเย้ยว่าเอาได้"อยาก กินหลายได้กินแค่ก้อย อยากกินน้อยได้กินแค่หัว
โป้มี้อ" หมายถึง กินอะไรให้กินแต่น้อย จะได้กินนาน (เปรียบเทียบการกินให้กินแต่ละ
ครั้งเท่าปลายก้อย) ถ้ากินอะไรทีละมากๆจะกินได้น้อย ไม่มีโอกาสจะกินต่อไป (ซึ่ง
เปรียบเทียบการกินแต่ละครั้งเท่ากับหัวแม่มือ)"อ้วน แล้วพืผู้ตีผัวฮัก ผอมแล้วโซผัวโต
พัดซัง" หมายถึง รูปร่างอ้วนพื ลักษณะเป็นผู้ตีผัวจะรักใคร่ ร่างกายผ่ายผอมไม่มี
รูปทรงเหมือนคนหิวอดโซ จะทำให้ผัวเกลียดไม่รักสำหรับลักษณะพิเศษของภาษาไทย
พวนที่มีการออกเสียงเป็น เอกลักษณ์เฉพาะไม่ซ้ำกับภาษาอื่น แม้แต่ภาษาอีสาน ซึ่ง
สรุปได้ 4 ประการ

1. สระ “ไ” ไ้ม้วน จะออกเสียงเป็นเสียงเออ เปลี่ยนไปจากเดิมเลย เช่น ผู้ใหญ่ ออกเสียงเป็น ผู้เห่ยอ ผ้าใหม่ ออกเสียงเป็น ผ้าเหม่อ ไขมา ออกเสียงเป็น เซ้อมา ใครใส่เสื้อใหม่ ออกเสียงเป็น เผอเสื้อเสื้อเหม่อส่วน “ใ” ไ้มลาย จะออกเสียงปกติเหมือนภาษาไทยกลาง เช่น ไป ไหม ได้

2. คำ ที่ใช้ “ก” สะกด จะมีเสียงสั้นๆ แต่ฟังแล้วมีความนิ่มนวลไพเราะอยู่ในตัวและใบหน้าของผู้พูดบ่งบอกถึงความรัก ความเป็นมิตร เช่น ลูกใคร ออกเสียงเป็น ลุ เผอลูก สะไ้ ออกเสียงเป็น ลุแก้อ ทอหูก (ทอผ้า) ออกเสียงเป็น ต่ำหุ ถูกแล้ว ออกเสียงเป็นถึแล้ว

3. ถ้า เป็นสระ “ฮั” จะออกเสียงเป็นเสียง “โอ” เช่นตัวใหญ่ ออกเสียงเป็น โต เหี่ยววัวตัวเล็ก ออกเสียงเป็น จัวโตเล็ก ควายหลายตัว ออกเสียงเป็น ควายหลายโต

4. เกี่ยวกับคำถาม ภาษาไทยพวนจะมีลักษณะพิเศษเฉพาะคือใคร ออกเสียงเป็นผะ เช่น มากับใคร “มากับผะ” ทำ อะไร ออกเสียงเป็น เอ็ดพิเลอ เช่น เขาทำ อะไร “เพิ่นเอ็ดพิเลอ” ที่ไหน ออกเสียงเป็น กะเลอ เช่น ซ่อนอยู่ที่ไหน “บ่วงอยู่กะเลอ” อย่างไร ออกเสียงเป็น แนวเลอ เช่นจะทำอย่างไร “จีเอ็ดแนวเลอ”

สรุป ว่า ภาษาไทยพวน เป็นภาษาพูดสำเนียงของตนเอง มีลักษณะคล้ายกับภาษาลาวภาษาอีสาน ภาษาไทยเหนือ และภาษาผู้ไทย มีลักษณะเสียงสูงต่ำซึ่งเลียนแบบได้ค่อนข้างยากนอกจากนี้รู้ความหมายของประโยค เสียก่อน ลักษณะพิเศษของภาษาพวน คือ สระโอะจะออกเสียง เออ อักษรตัว ซ ไม่ใช่ออกเสียงจะออกเสียงเป็น ตัว ซ แทน ตัว ร ก็ไม่มีใช้ ใช้ ล และ ฮ แทนทั้งหมดอีกประการหนึ่ง ชาวไทยพวนมีความรักตระกูลและพวกพ้อง หรือเหล่าของตน จนมีคำพังเพยว่า “ไทยพวนรักเชื้อ คนจีนรักแซ่”หมายความว่า มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีน้ำใสใจจริง ดังภาษิตที่ว่า “ถ้าเป็นชาติเป็นเชื้อ แต่ไม่มีความเอื้อเฟื้อก็เหมือนเนื้อในป่า ถึงไม่ใช่ชาติใช้เชื้อ แต่มีความเอื้อเฟื้อ ก็เหมือนเนื้ออาตมา”ดังนั้น ชาวไทยพวนจึงตั้งสกุลของวงศ์ตระกูลตนตามตำบลที่อยู่บ้าง ตั้งสกุลตามบรรพบุรุษบ้าง เพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้ลูกหลานรุ่นหลังได้รู้ว่าวงศ์ตระกูลนั้นสืบต่อมาอย่างไร กับใครที่ไหน โดยตั้งว่า เชื้อนาอ่าง เชื้อนาอ่าง เชื้อนาท้าวเชื้อนาหนอง ฯลฯ หรือตั้งตามเหล่าของบรรพบุรุษเช่น เหล่าแม่เฒ่าแอ็ด เหล่าแม่เฒ่าอ้วน เหล่าพ่อเฒ่ายมมา เหล่าป้าสำราญ เหล่าผู้ใหญ่คำตาเหล่ก้านันคำมี เหล่าขุนผดุง เหล่ายายนา เหล่าตาถม ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ไทยพวนมีภาษาและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งสมควรจะต้องอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป ไม่สมควรให้ถูกกลืนหายไป